

Cold War Files. Istria 1946 – 1954 / Dokumenti iz Hladnog rata. Istra 1946. – 1954., edited by / uredio David Orlović, Pula: Institut Mediterran, 272 str.

Knjigu *Cold War Files. Istria 1946 – 1954 / Dokumenti iz Hladnog rata. Istra 1946. – 1954.* sastavio je David Orlović prikupljajući materijale nastale u pisarnicama američke tajne službe CIA. Cilj objavljivanja dokumenata je, kako navodi autor, prinos proučavanju poslijeratne povijesti Istre, ali i kako bi se potaknuo novi val istraživanja toga razdoblja koje je označilo novu epohu za Istru. Svi dokumenti objavljeni su u izvorniku, na engleskome jeziku, dok je povijesni kontekst napisan na hrvatskome i engleskome jeziku.

Nakon „Predgovora“ (5–8), slijedi prvi dio knjige „Introduction: Yugoslavia, the United States and Istria / Uvod: Jugoslavija, Sjedinjene Američke Države i Istra“ (9–28), u kojemu autor iznosi ključne povijesne događaje koji su zadesili Istru nakon Drugoga svjetskog rata te se ponajviše osvrnuo na odnose između Jugoslavije i SAD-a, odnosno zašto je istarski poluotok i pitanje granice između Jugoslavije i Italije bilo jedno od ključnih pitanja. U tom kontekstu saznajemo ponešto i o Tršćanskom pitanju, odnosno Slobodnom Teritoriju Trsta (STT). Posebnu pozornost autor je obratio i na odnose CIA-e i Jugoslavije, temu koja je slabo historiografski obrađena. Štoviše, objavljivanje ovih dokumenata pridonijelo je promišljanju problematike odnosa CIA-e prema Istri. Objavljeni dokumenti uglavnom se usredotočuju na područje STT-a i njegovu budućnost te stanje u Zoni B pod jugoslaven-skom vojnom upravom, međutim, u dokumentima se mogu pronaći i druge teme, koje su obrađene u historiografiji, poput svakodnevice, represivnoga aparata, gospodarstva itd. Analizira li se cjelokupna građa dokumenata koji se dotiču istarskoga poluotoka, može se steći djelomična slika načina na koji je CIA dolazila do podataka „s terena“, pa tako i odnosa CIA-e prema Istri.

Autor se osvrnuo na izvore i metodologiju („Source and Methodology / Izvori i metodologija“, 29–34), gdje je naglašeno kako je sva dokumentacija objavljena u izvorniku te da je podijeljena u četiri osnovne tematske cjeline: politika, gospodarstvo, vojna pitanja i svakodnevni život. Dokumenti su poredani kronološki i numerirani. Istraživanje dokumentacije ograničeno je na devet godina, počevši s 1946., kada se pojavljuju prvi tekstovi o istarskome području, i zaključno s 1954., kada se Zona B STT-a uključuje u sastav Federativne Narodne Republike Jugoslavije (FNRJ).

Slijedi dio knjige koji donosi transkripte sveukupno 271 dokumenta (35-231), a ponajviše ima onih koji se tiču problematike STT-a. Prvi dokument sastavljen je u listopadu 1946. i svi su dokumenti iz te godine vojno-političke naravi. Naredne se godine pojavljuju i dokumenti vezani za agrarnu reformu te cestovni, zračni i riječni promet. Spomenuta je i industrija te saznajemo ponešto i o raškom rudniku, koji je tada (7. listopada 1947.) zapošljavao 3800 radnika. Industrija i gospodarstvo tema su i 1948., kada je objavljen popis istarskih gradova i mjesta u kojima se razvijaju razne industrijske grane – Labin, Raša, Banjole, Bršica, Lošinj, Matulji, Poreč, Piran, Pula, Portorož, Rovinj, Umag i Koromačno. U studenom 1948. CIA je dokumentirala i planove za izgradnju željezničke infrastrukture. Godinu 1949. obilježili su ponovni izvještaji iz raškoga i podlabinskoga rudnika, ali i izvještaji o industrijskoj situaciji u Sloveniji. Saznajemo ponešto i o aerodromu kraj Pule te o jugoslavenskoj brodograđevnoj industriji. Po prvi se put spominje i Titov dolazak na Brijune (24. studenoga 1949.). Ponovno se spominju željeznice, a sve češće i Komunistička partija Jugoslavije (KPJ). Naredna godina započinje već ustaljenim temama o industriji i ekonomiji u istarskim gradovima, spominje se jugoslavenska mornarica, organizacija Zone B i širenje jugoslavenske „komunističke propagande“ po Puli. Godine 1951. posebno se pratio rad KPJ-a u Istri, njezin odnos prema religiji i prema problemu STT-a. Iduća godina, 1952., prepuna je podataka o gospodarstvu. Dokumenti prate industriju u svim segmentima i u svim gradovima – od talijanske i slovenske Istre pa do Pule i južne Istre. Takvi podaci neiscrpan su izvor informacija za različite teme istarske povijesti koje se dotiču ekonomskoga razvitka. Nadalje, 1953. započinje s podacima koji se dotiču komunikacija – pošte i telegrafa. Ponovno se spominje ekonomija, raški rudnici – noviteti poput elektrifikacije i nove opreme. Posljednja godina, 1954., donosi najmanje dokumenata – samo tri. Oni se odnose na trgovinu uranijem („Istra će biti jedan od izvora za jugoslavenski program atomske energije.“) i nabavljanje opreme za bušenje bunara i u rudnicima.

Posljednji dio knjige, „List of documents / Popis dokumenata i sažeci“ (232-260), tehničko je pomagalo za čitanje obrađene dokumentacije tako što uz svaki dokument stoji kratak sažetak i opis na hrvatskom jeziku. Knjigu završavaju kazalo geografskih lokaliteta (261-262), tematsko kazalo (263-264), popis planova i slika (265-266), popis kratica (267), popis literature (268-270) i kratak sažetak na talijanskom jeziku („Riassunto“, 271-272).

Prinos zbornika *Dokumenti iz Hladnog rata* može se sagledati s nekoliko aspekata. Zahvaljujući tome što su svi javni dokumenti CIA-e koji se dotiču Istre u navedenom razdoblju transkribirani na jednome mjestu, oni mogu poslužiti kao povijesni izvori za niz tema: odnos američke tajne službe prema Istri i Jugoslaviji, američki pogled na političku problematiku oko STT-a, a mogu biti i neiscrpan izvor informacija za ekonomske prilike u Istri za vrijeme Hladnoga rata. Budući da su dokumenti objavljeni u originalu, na engleskome, zbornik dokumenata dostupan je široj javnosti, ne samo hrvatskoj, stoga i međunarodna znanstvena zajednica ima priliku baviti se ovom problematikom, koja je još uvijek nedovoljno istražena.

Igor Jovanović

Marino Budicin, *Delfin (1949. – 2019.). Dokumentirana povijest na valovima vremena / Delfino (1949-2019). Storia documentata sulle onde del tempo*, Rovinj – Rovigno: Sportska zajednica grada Rovinja – Rovigno, 2019., 407 str.

Delfin (1949. – 2019.). Dokumentirana povijest na valovima vremena monografija je povjesničara Marina Budicina posvećena sedamdesetoj obljetnici Plivačkoga i Vaterpolo kluba Delfin iz Rovinja. Pisana dvojezično – hrvatskim i talijanskim jezikom – ova monografija kroz priču o sportskom klubu donosi uvid u rovinjsku mikrohistoriju. Kroz priče generacija malih i velikih sportaša kluba Delfin saznajemo crtice iz sportskoga, ali i kulturnoga, društvenoga pa i gospodarskoga života Rovinja u zadnjih sedamdeset godina.

Monografiju čini deset poglavlja koja kronološki prate rad kluba od njegova osnivanja. Njima prethode „Pozdravna riječ gradonačelnika grada Rovinja-Rovigno“ (7-8) Marka Paliage, „Pozdravna riječ predsjednika Sportske zajednice Istarske županije“ (9-10) Mladena Pavičića, „Pozdravna riječ predsjednika Hrvatskog vaterpolskog saveza“ (11-12) Mladena Drnasa, „Pozdravna riječ predsjednika Hrvatskog plivačkog saveza“ (13-14) Vladislava Veselice te „Pozdravna riječ predsjednika Vaterpolo kluba *Delfin* i predsjednika Plivačkog kluba *Delfin*“ (15 – 17) Enisa Kancelira i Zorana Relića.